Барыы дойдулар пролетарийдара, холбоһуҥ!

САРДАҢА

ССКП Өлөҥүөк ороҕуонунааҕы комитетын уонна үлэһиттэр депутаттарын ороҕуоннааҕы Советын органа

Тахсара 8-с сыла.

№ 75 (739)
БАЛАҒАН ЫЙЫН
22
күнэ
1961 сыл
БЭЭТИНСЭ

Сыаната 1 харчы.

ТЫЛ уонна ДЬЫАЛА

Партийнай съеһи коммунистическайдыы көрсүөҕүҥ! —диэн ыҥырар Азербайджаннааҕы тимир суол Баладжары станциятын депотун эдэр машиниһа **Рахман Рахманов.** Кини эбэһээтэлистибэтэ былааны таһынан 9-туу тыһыынча тонна таһаҕастаах 40 ыарахан поездтары ыытыы. Рахманов тыла дьыалаттан арахсыбат: 7 ый устата 74 поеһы ыытта былааны таһынан 24146 тонна таһаҕаһы таста.

Партия ыҥырыытыгар эппиэттээн Ийэ дойдуга элбэх күндү түүлээҕи!

Ороҕуоннардааҕы уонна куораттардааҕы партийнай конференциялар

Дойду устатын тухары сүҥкэн политическай өрө көтөҕүллүүнэн уонна ССКП КК тула өссө ыга сомоҕолоһуунан бэлиэтэнэн ороҕуоннардааҕы уонна куораттардааҕы партийнай конференциялар бара тураллар. Коммунистар биһиги эпохабыт уһулуччулаах документтарын — ССКП Программатын уонна Устаабын бырайыактарын итиитик биһириллэр, партийнай тэрилтэлэр ыыппыт үлэлэрин түмүктүүллэр, коммунистическай обществоны тутууга бэйэлэрин иннилэригэр саҥа соруктары туруораллар.

Москва ороҕуоннарын партийнай конференциялара үлэлээн бүттүлэр. Коммунистар ССКП XXII съеһигэр делегаттарынан табаарыстары **Л. И. Брежневы, Н. Г. Игнатовы, Ф. Р. Козловы, А. Н. Косыгины, О. В. Куусинены, А. И. Микояны, Н. А. Мухитдиновы, Д.С. Полянскайы, М. А. Сусловы, Е.А. Фурцеваны, Н. С. Хрущеву, Н. М. Швернигы, Г. И. Вороновы, В. В. Гришины** биир санаанан быыбардаатылар

Делегаттар ортолоругар космонавт летчик Ю. А. Гагарин, ССКП МКК бастакы секретара П. Н. Демичев, Моссовет исполкомун председателэ Н. А Дыгай, Калинин аатынан фабрика маастарын көмөлөһөөччүтэ Социалистическай Үлэ Геройа С А. Котова, Москватааҕы коксогазовай завод слесардарын бригэдьиирэ А. С. Бабурин уо.д.а. бааллар.

Партийнай конференцияларга столица коммунистара Советскай правительство эйэлээх тас политикатын итиитик биһириир, биһиги Ийэ дойдубут куттала суох буоларын хааччыйарга туһаайыллыбыт бары дьаһалларын толору өйүүр резолюциялары ылыннылар. Конференциялар кыттыылаахтара столица коммунистара, партия ленинскэй Киин Комитетын тула ыкса сомоҕолоһон туран, ССКП XXII съеһин достойнайдык көрсүөхтэрэ уонна партия Программатын бырайыагар бэлиэтэммит историческай соруктары толорууга бэйэлэрин кылааттарын киллэриэхтэрэ диэн ССКП Киин Комитетын эрэннэрэллэр.

Партийнай конференциялар Ленинградка, Алма-Атаҕа, Сталинградка, Ереваҥҥа, Ригаҕа, Ростовка, Казаҥҥа, Саратовка, Ижевскайга, Улан-Үдэҕэ, Саранскайга, Ульяновскайга, Калугаҕа уонна дойду атын да куораттарыгар буолуталаатылар.

Промышленнай транспорга анаммыт электровоз

Днепропетровскайдааҕы электровозтары оҥорор завод коллектива промышленнай транспорга анаан „Д-100“ диэн саҥа модун күүстээх электровоһу оҥордо. Чааска 80 километрга тиийэр түргэнинэн айанныыр локомотивка айанныыр чаастар конструкциялара тупсарылыннна. Ол электровозтар үлэлиир болдьохторун уһатарга кыах биэриэ, хамсатааччылар күүстэрэ улаатыннарылыннна.

Днепропетровскай электровозтары тутааччылара бэйэлэрин үлэҕэ кыайыыларын ССКП XXII съеһигэр аныыллар.

Совхоз бары булчуттарыгар

Харыйалаахтааҕы отделение кадровай булчуттарын уонна баҕа өттүнэн бултааччыларын

ЫҤЫРЫЫЛАРА

1961 сыл балаҕан ыйын 14 күнүгэр „Өлөөн“ совхоз Харыйалаахтааҕы отделениетын кадровай булчуттарын уонна баҕа өттүнэн бултааччыларын мунньахтара буолан ааста. Мунньахха „1961 сыл IV кыбарталлаах түүлээх булдун былаанын толорууга булчуттар соруктарын туһунан“ совхоз директора таб. **Александров И. Н.** дакылаатын дьүүллэстилэр. Кэпсэтиигэ 6 киһи тыл эттэ.

Мунньах кыттыылаахтара биир санаанан совхоз бары булчуттарыгар ыҥырыы ылыннылар. Ыҥырыыны мантан аллара бэчээттиибит.

Күндү табаарыстар!

Биһиги, совхоз Харыйалаахтааҕы отделениетын булчуттара уонна баҕа өттүнэн бултааччылара коммунизмы тутуу программатынан өрө күүрдүллэн тураммыт ССКП XXII съеһин кэрэ бэлэхтэрдээх көрсөр, семилетка үһүс сылын сорудахтарын ситиһиилээхтик толорор иннигэр бэйэбитигэр үрдэтиллибит эбэһээтэлистибэни ылынан туран ороҕуон бары булчуттарын ыҥырабыт:

1. 1961 сыллаах IV-с кыбарталлааҕы түүлээх булдун былаанын 130 бырыһыан толорорго эбэтэр кыбартаалга 26,5 тыһыынча солкуобайдаах былаан оннугар 34,5 тыһыынча солкуобайдааҕы бултуурга, онон 1961 сыллааҕы түүлээх булдун былаанын толорорго. Ол иһиттэн ССКП XXII съеһэ аһыллар күнүн кыбартаалларааҕы сорудаҕы 10 бырыһыаныттан итэҕэһэ суох толорон көрсөргө.

2. Государствоҕа туттарыллар тирии хаачыстыбатын муҥутуурдук тупсаран: кырынаас 85 бырыһыантан, кырса 80 бырыһыантан, саһыл 80 бырыһыантан итэҕэһэ суох зачеттаах буоларын ситиһэргэ.

3. Хас биирдии **булчут мас учааскатыгар** 150 капкааннаах, 15 күлүөмпэлээх, 25 итэҕэһэ суох чааркааннаах, **туундара учааскатыгар** 100 капкааннаах, 200-300 паастаах, 15 итэҕэһэ суох мас чааркааннаах буоларын ситиһэргэ.

4. Булка тахсан баран биир да булчут булт күнүн сүтэрбэтин ситиһэргэ, ол иннитгэн отделение управляющайыттан эбэтэр биригэдьииртэн көҥүлэ суох отделениеҕа эбэтэр ороҕуон киинигэр киириини букатыннаахтык суох оҥорорго.

5. Алтынньы ый 1 күнүгэр диэри бары булчуттар булка тахсалларын ситиһэргэ.

Күндү табаарыстар! Эһигини биһиги холобурбутун батыһаргытыгар ыҥырабыт. Түүлээх бултааһыныгар маассабай социалистическай куоталаһыыны киэҥник тэнитиэҕиҥ. Тапталлаах Ийэ дойдубутугар „сымнаҕас көмүһү“ элбэхтик биэриэҕиҥ!

(Ыҥырыы булчуттар мунньахтарыгар биир санаанан ылылынна).

Үрдүк оскуола үлэһиттэрин наҕараадалааһын

Специалистары бэлэмнээһиигэ, наука сайдыытыгар улахан үтүөлэрин иһин ССРС Верховнай Советын Президиума 1961 сыл балаҕан ыйын 15 күнүнээҕи Ыйааҕынан Саха сириттэн маннык дьоннору наҕараадалаата:

ҮЛЭ КЫҺЫЛ ЗНАМЯТА ОРДЕНЫНАН

1. **Попов** Иннокентий Гавриловиһы—доцены, Саха государственнай университетын ректорын.
2. **Романов** Иван Михайловиһы—доцены, Саха государственнай университетын проректорын.

„БОЧУОТ ЗНАГА“ ОРДЕНЫНАН

Дружинина Мария федоровнаны—доцены, Саха государственнай университетын кафедратын сэбиэдиссэйин.

„ҮЛЭҔЭ КИЛБИЗНИН ИҺИН“ МЕДАЛЫНАН

1. **Пасютин** Константин Федоровиһы—Саха государственнай университетын ыстаарсай преподавателин.
2. **Шадрин** Панкратий Ивановиһы—Саха государственнай университетын доценын.

„ҮЛЭҔЭ ТУЙГУНУН ИҺИН“ МЕДАЛЫНАН

1. **Коршунов** Сергей Матвеевиһы—Саха государственнай университетын ыстаарсай преподавателин.
2. **Семенов** Филипп Дмитриевиһы—доцены, Саха государственнай университетын кафедратын сэбиэдиссэйин.

ССКП XXII съеһэ аһыллара 26 хонук хаалла

ССКП райкомугар

ССКП райкомун бюрота „Өлөөн“ совхоз Харыйалаахтааҕы отделениетын кадровай булчуттарын уонна баҕа өттүнэн бултааччыларын совхоз бары булчуттарыгар ыҥырыыларын биһирээтэ.

ССКП райкомун бюрота совхоз парткомун таб. Васильева П. И., отделениетааҕы маҥнайгы сүһүөх партийнай тэрилтэлэр секретардарын тт. Гуляев М. Ф., Софронов П. С. Харыйалаах отделениетын булчуттарын ыҥырыыларын бары булчуттарга тиэрдэн, киэҥник өйөөһүү тэрийэллэригэр сорудахтаата.

Ыччаттар, эһигини таба иитиитин биригээдэлэрэ күүтэллэр

Инники кирбиини ылыыга

Совхоз Харыйалаахтааҕы отделениетын таба иитэр ферматын үлэһиттэригэр саас уһаабытынан өр бириэмэҕэ тоҥоруулар буоланнар табаны сайылыкка—туундараҕа киллэрэргэ элбэх күчүмэҕэйдэр баар буолуталаабыттара. Ордук саҥа төрөөбүт тугуттарга олус ыарахан усулуобуйа буолта. Ийэлэрэ кыайан аһаабат, үүттэрэ аҕыйах буолан кыайан өтөр өрүттүбэтэхтэрэ.

Итинник күчүмэҕэйдэри көрсөн табаһыт рабочайдар күүстэрин ууран, саҥа төрүөхтэри кыраҕатык харайан, сааскы көһүүлэри сирин кылгатан дьаанҕыга тахсыбыттара. От хойутаан үүммүтүнэн сайылык саҕаланыытыгар таба олус дьүдэх этэ. Ол эрээри таба иитиитин маастардарын булугас өйдөрүнэн, сатабылларынан таба дьүдэйэн өлүүтэ таһаарыллыбата, баар кыаҕынан толору мэччитилиннэ.

Таба иитиитин рабочайдара ССКП XXII съезһин чиэһигэр вахтаҕа туруннар өрө күүрдүүлээхтик үлэлээтилэр, үлэлииллэр. Айылҕа кытаанах усулуобуйаларын аахсыбаккалар үлэ үрдүк көрдөрүүлэрин ситистилэр. Ферма үрдүнэн баар улахан табаны 98,22 бырыһыан тыыннаах ииттилэр, быйылгы төрүөҕү 96,13 бырыһыан тыыннаах иитэн туттут дьыалабыай тахсыыта 89,45 бырыһыан буоларын ситистилэр.

Ити курдук үлэлээннэр 1962 сыл тохсунньу 1 күнүгэр иитиигэ хаалларыллар табаны таһынан, отделение государствоҕа туттарыахтаах этин таһынан тыыннаах ыйааһынынан 89,4 тонна эт баар буоларын хаччыйдылар. Билиҥҥитэ 12173 табалаах фермаҕа ити кырата суох. Бу тохсунньуга баар таба ахсаанын сэттэ ыйга 40,2 бырыһыан элбэтэн ситиһии түмүгэ буолар.

Ферма табаһыттара сэттэ ыйдааҕы түмүктэрин дьүүллэһэн баран, партия XXII съезһин көрсө государствоҕа I уонна II сортаах эти туттарарга соруктаннылар.

Бүкүннэргэтабаһыттарга саамай эппиэттээх үлэлэринэн саптарыы хампаанньата буолар. Бу хампаанньаны тэрээһиннээхтик саҕалаатылар, эрдэттэн кичэйэн бэлэмнэниилэрэ саптарыыны ыытыыга үлэни биллэрдик чэпчэттэ.

Таба иитиитигэр инники кирбиини өссө ситиһиилээхтик ылларга уонна инники өттүгэр быһаарылаах дьаһаллары ылар ихин маннык этиилэри кииллэрэри наадалааҕынан, тирээн турар боппуруоһунан ааҕабыт.

Таба иитиитигэр опыттаах, үлэни үчүгэйдик билэр үлэһиттэр наада буолаллара өйдөнүллэр. Отделение бу ферматын табаһыттарын уопсай ахсааныттан кырдьаҕас табаһыттар ахсааннара 33,3 бырыһыаны ылар. Ити таһынан 8-10 сылга диэри үлэлээбит кырдьаҕастар ахсааннара 17 бырыһыаҥҥа тэҥнэһэр. Онон ферма стадаларын табаһыттара олус кырдьыбыттар, эдэр ыччата уопсай ахсаантан баара эрэ 27 бырыһыан. Олор истэригэр 2 эдэр коммунист, 4 комсомолецтар бааллар.

Ыччаты таба иитиитигэр таһаарыы ааспыт сылга кыайан барбатаҕынан табаҕа баара эрэ 3 ыччат саҥа үлэлиир. Комсомолкалар Даша уонна Маша Христофоровалар ыҥырыыларын комсомол оройуоннааҕы комитета ситэ өйөөбөтөҕүнэн киэҥ сэҥээриини ылбатаҕа. Олохтоох партийнай тэрилтэ эмиэ биллэр-көстөр үлэни ыыппатах.

Стадаларга табаһыттар састааптарын чэбдигирдэр, эдэр ыччаты табаҕа таһааран үлэлэтэр үлэни партийнай тэрилтэ, отделение управляющайа тэрийэллэрин эрэйэбит. Иккиһинэн, бостуук рабочайдар ортолоругар үөрэхтээһини ыытыы отделение коммунистарын иэстэринэн буолуохтаах. Рабочайдар 68 бырыһыаннара начаалынай да үөрэҕэ суохтарын умнуохха сатаммат.

Н. Семенов,
В. Басов.

Кырынааһы бултааһыҥҥа тугу билиэххэ сөбүй

Булт үөскүүр сирин билии

Булт ханна үөскүүр сирдэрин билии булчукка улахан суолталаах.

Кырынаас төһөҕө даҕаны элбэх кутуйахтаах сиргэ үөскүүр. Кини сайын кугуйаҕы тутан мастар, силиргэхтэр быыстарыгар үгүстүк хаһаанан кыһыҥҥы аһылыгын тэринэр. Кыһын кырынаас сирин үрдэ куурбут, курунаах, алыы (маардаах, оттоох) сирдэргэ кыстыыр.

Мин булт кыһыҥҥы сезона саҕаланаатын кытта итинник, кырынаас элбэхтик үөскээбит сиригэр тиийэн, кинилэри атахтарын суолларынан көрөн төһө элбэх кырынаас баарын быһа холуйан билэбин итиэннэ кинилэри бултааһыҥҥа киирэбин.

2. Кырынаас суолун билии

Кырынааһы суолуттан көрөн кини уйатыттан барбытын дуу, биитэр уйатыгар иһэрин дуу булчут билэр буолуохтаах. Уйатыттан тахсан ас көрдүү барар кырынаас суола бэлиэ буолар: хаар сыатын кыайан тэспэт, киэҥник ыстаҥалыыр уонна туруга көнө соҕус буолар. Оттон дьиэтигэр төннөр кырынаас суолун арыта кыараҕас, хаар сыатын ордук диринҥник тэһэн, үксүгэр ас соһон айаннаабыт буолар. Кырынааһы суолуттан көрөн ханна хороонноҕун, эбэтэр ханна аһын хаһааммытын билиэххэ сөп. Ити кинилэри бултуурга көмөлөһөр.

3. Кырынааһы бултааһын

Ас соһуулаах кырынаас арыт аһын дьиэтигэр тириэрпэккэ эрэ ханна түбэһиэх көмөр. Ол иһин ас соһуулаах кырынаас суолун буллахпына, кырынаас хаһааммыт сиригэр чааххаан иитэбин. Оттон кырынаас киирии-тахсыы хороонугар кини аттынааҕы хаары олус алдьаппакка сэмээр сылдьан чаарккаан иитэбин. Итиннигэр иитиигэ кырынаас түүнүгэр эбэтэр нөҥүө түүнүгэр тиийэн хайаан да өлөр. Маныаха чааҕхааны күнүттэн көрөн (тыала суох күҥнэ) ханнык да хаппаҕа суох иитэр үчүгэй.

Кырынааһы чааххаанынан бултуурга мэҥиэни чааххаан айаҕыттан 15 см кэриҥэ иһирдьэ диэки уруллар, оччоҕо кырынаас тыҥкыырай туорай маһыгар үктээбэккэ мэҥиэни ылан сиэри хаптарар.

Кырынаас суолугар уһун бириэмэҕэ турар гына капканы иитиллэр. Ити түбэлтэҕэ хаары хаһыйан бугул оҥоробун уонна күүстээх тыал охсубат өттүттэн мэҥиэ уурар оҥхой хаһабын, онно мэҥиэни бираҕабын итиэннэ ол мэҥиэҕэ 2 №-дээх капкааны иитэн аҥаар буутун туруору, биирдэрин олох гына уурабын. Капкааммын тылын аннынан хаарын хаһан биэрэбин уонна капкаан алларааҥҥы иитин итиэннэ икки пружиналарын сыа хаарынан чараас гына көмөн баран, таба эбэтэр көтөр түүтүнэн кистээн кэбиһэбин.

Ити курдук иитэн баран капкаан икки өттүттэн мас анньабын уонна тибии типпэтин наадатыгар үрүт өттүнэн сабан кэбиһэбин.

Арыт дьыл кыһын өрүс, үрэх уулара уолар, онно балык хааттаран өлөр. Итинник сиргэ, муус хайа барбытынан кырынаастар киирэн балыкка ордуулааллар. Итинник сири буллахпына кырынаастар муус анныгар киирэр суолларыгар капкааннары эмиэ мэҥиэлээн иитэбин.

Арыт „тоһуйа иитии" ньыманы туттабын. Биллэрин курдук, кырынаас күһүн эрдэ кыһыҥҥы аһын булунаары киэҥ сиринэн сылдьар. Ордук үрэхтэри батар, курун алыылаах, адаар таастаах сирдэринэн сылдьарын таптыыр. Ол иһин күһүн итинник миэстэлэргэ кырынаас суоҕун да иһин капкааннары тоһуйа иитэбин.

В. Софронов,
совхоз Ленин орденнаах кырдьаҕас булчута.

Совхоз отделениеларыгар уонна колхозка түүлээх бултааһыныгар көһө сылдьар Кыһыл Знамяны туттарыы

усулуобуйата

Түүлээх соҕотуопкатыгар социалистическай куоталаһыы усулуобуйатын толорон уонна түүлээх хаачыстыбатын олохтоммут нуорматын тутуһан бастаабыт совхоз отделениетыгар эбэтэр колхозка ССКП райкомун бюротун уонна үлэһиттэр депутаттарын оройуоннааҕы Советын исполкомун көһө сылдьар Кыһыл Знамята туттарыллар.

Совхоз отделениеларын, колхоһу, нэһилиэк Советтарын, бултбиригээдэлэрин уонна биирдии булчуттары Бочуот оройуоннааҕы дуоскатыгар таһаарыы

усулуобуйата

Түүлээх соҕотуопкатыгар социалистическай куоталаһыыга маннык усулуобуйалары толорбуттары Бочуот оройуоннааҕы дуоскатыгар таһаарарга:

1. Түүлээх бултааһынын уонна соҕотуопкатын кыбартааллааҕы былаанын 110-тан итэҕэһэ суох толорбут уонна түүлээх хаачыстыбатыгар олохтоммут нормативы тутуспут совхозотделениеларын, колхоһу, нэһилиэк Советын, түүлээх тутар пууннары—оройуон эбэһээтэлистибэтин толорору хаччыйбыттары.

2. Түүлээх бултааһынын уонна соҕотуопкатын кыбартааллааҕы былаанын 120 бырыһыантан итэҕэһэ суох толорбут уонна түүлээх хаачыстыбатыгар олохтоммут нормативы тутуспут биирдии биригээдэлэри—оройуон, совхоз, колхоз эбэһээтэлистибэтин толорору хаччыйбыттары.

3. Түүлээх бултааһынын уонна соҕотуопкатын кыбартааллааҕы сорудаҕын 150 бырыһыантан итэҕэһэ суох толорбут уонна түүлээх хаачыстыбатыгар олохтоммут нормативы тутуспут биирдии булчуттары—оройуон, совхоз, колхоз эбэһээтэлистибэтин толорору хаччыйбыттары.

(Бу усулуобуйалар ССКП райкомун бюротун уонна райсовет исполкомун 1961 с. от ыйын 17 күнүнээҕи холбоһуктаах мунньахтарын уураабынан бигэргэтиллибиттэрэ).

Сэттэ сыллаах сорудахтарын толорбут булчуттар

Ленин уонна Үлэ Кыһыл Знамята орденнардаах кырдьаҕас булчут **В. С. Семенов.** Кини түүлээх булдугар сэттэ сыллаах сорудаҕын семилетка бастакы сылыгар толорбута.

РСФСР Верховнай Советын Президиумун Бочуотунай Грамотатынан наҕараадаламмыт **В. И. Кучаров.** Кини сэттэ сыллаах сорудаҕын бастакы икки сылга толорон 35847 солкуобайдаах күндү кыланнаах түүлээҕи бултаабыт чулуу булчут.

Кылгастык

Хотугу - Осетинскай АССР Моздокскайдааҕы оройуонун „Ленин знамята" артыалын 25 колхозтаахтара үрдүк үөрэх заведениетыгар кэтэхтэн үөрэнэллэр.

Редактор
Г. М. СЕМЕНОВ.

РЕДАКЦИЯ УОННА ТИПОГРАФИЯ АДАРЫҺА: ӨЛӨНҮӨК СЭЛИЭННЬЭТЭ. ОКТЯБРЬСКАЙ УУЛУССА 15 №-РЭ.

Сакааһын № 75 Саха АССР культуратын министерствотын Өлөнүөк оройуонунааҕы типографията Тахсар ахсаана 400